

Een grande révérence

LOIS GREENFIELD

Eileen Jaworowicz

Dubbel knap, dat is het eerste wat bij je opkomt als je naar de foto's van Lois Greenfield kijkt. Hóé toch legt ze dat vliegen, zweven, dwarrelen – dat gewichtloze – zo prachtig vast, en hoe bestaat het dat haar modellen, dansers, het eruit laten zien alsof ze in de verste verte niet met iets halsbrekends bezig zijn. De absolute top voor en achter de lens, dat is wat we hier zien.

Lois Greenfield (1949) begon helemaal niet als fotograaf. Antropologie, dat was haar hoofdvak op de Brandeis University in Waltham, Massachusetts. Ze zou er in 1970 ook in afstuderen, maar ondertussen was ze voor verschillende onafhankelijke en alternatieve bladen in het nabijgelegen Boston aan de slag gegaan als fotojournalist. In 1973 keerde ze terug naar New York, haar geboortestad, en daar vestigde ze zich als zelfstandig (cultuur)fotograaf. In opdracht van weekblad *The Village Voice* moest ze eens een fotoreportage maken van Rudolf Nureyev, en dat was het moment dat haar levenslange passie voor dans begon. Dat ze er ook nog eens een carrière van kon maken kwam omdat ze haar fascinatie en bewondering om wist te zetten in topfoto's. Na de 'Voice' stonden *Newsweek*, *Time*, *Dance Magazine* en nog vele andere bladen in de rij.

Studio

Haar foto's waren mooi en bleven mooi, maar één ding heeft Greenfield in veertig jaren dansfotografie veranderd: in plaats van op locatie werkt ze al sinds jaar en dag vanuit haar eigen studio, in het door Broadway doorsneden Flatiron District. Die studio oogt op

het eerste gezicht best groot, maar het vlak van zo'n zes bij zes meter waarop alles gebeurt lijkt ineens stukken kleiner als de dansers er hun entrecrats, tours en l'air, grands jetés en wat al niet met intense energie op uitvoeren. Maar met professionele balletdansers – en louter de besten in hun vak worden door Greenfield uitgenodigd – is dat geen probleem. De fotografe duidt een concreet plekje op de vloer aan, geeft aan hoe hoog ze ongeveer moeten springen, en na enkele oefensprongen komen de dansers vanzelf vlak bij het gestelde doel. Greenfield fotografeert alles met een sluitertijd van 1/2000 seconde, zodat het lijkt alsof haar mensen onbeweeglijk stil in de lucht hangen. Haarscherpe maar enigmatische beelden zijn het.

Wat Greenfield pertinent niet wil is dat de dansers een of andere vaste oefening – hoe beheerst en knap ook – doen; ze verlangt improvisatie. Ook mogen ze niet in de lens kijken. Greenfield: "Dat is altijd het eerste wat ik zeg. Ik vraag ze om een gedachte op te roepen en vast te houden: dan ziet het eruit alsof ze bewegen met een bepaald doel voor ogen. Je krijgt zo bijna altijd een boeiende expressie op de foto." Omdat ze van tevoren ook nooit helemaal weet hoe háár invulling zal zijn ziet

Jye-Hwei Lin

“Het is de kunst om af te drukken n t buiten de piekmomenten. In de piek gaat alle aandacht naar de kracht, de spieren – naar de tour de force zelf. In de nanofractie ervoor en erna zit het magische moment van relaxatie, en dat is waar ik naar op zoek ben.”

ze het maken van de foto’s als een gezamenlijke reis, als een ritueel.

Mirakelmoment

Lois Greenfield maakt er een punt van geen Photoshop te gebruiken. “Sommige van mijn foto’s zien er onmogelijk uit, maar alles is echt. Ik ga niet zitten knippen en plakken om iets te fabriceren wat er nooit is geweest. Iedereen kan op basis van een idee en wat schetsen enkele dansers in de studio halen, hier een spiegel plaatsen en daar een sluier, en dan iets bijeen photoshoppen wat lijkt op wat ik doe. Maar ik denk niet dat het resultaat even waarheidsgetrouw zou zijn als mijn foto’s. Hoe saai zou dat ook niet zijn, trouwens? Ik gebruik ook geen motortje om razendsnel na elkaar foto’s te nemen en daarna de beste te kiezen. Ik geniet juist zo van die *miracle moments*. Daar staat mijn Hasselblad op een driepoot. Daar kijk ik door en  n keer druk ik af. *Again*, zeg ik dan en opnieuw druk ik  n keer af. Ik wil zelf beslissen. Ik geef vaak workshops, en dan raad ik iedereen af om een motor drive te gebruiken. Waarom zou je je eigen timing uit handen geven?”

Wat Greenfield betreft is anticipatie het toverwoord in haar vak. Als je het moment z t ben je al te laat, iets wat dansfotografen in spe tijdens haar workshops voortdurend overkomt: “Het komt erop aan dat je ziet hoe de volgende *split second* een interessant beeld oplevert, en dat doe je op instinct. Dat instinct kweek je door te doen, doen, doen. En dan nog duurt het lang voor je het

Fang-Yi Sheu

Challen Sievers Marshall

hebt.” Greenfield zelf had haar leerschool in de vroege jaren zeventig, lang voor ze haar studio aan West 21 Street betrok. Voor diverse alternatieve magazines moest ze met haar camera verslag doen van rockfestivals, punkconcerten, protestdemonstraties et cetera. Met beperkte middelen de underground in als het ware, en daar heeft ze ontzettend veel van geleerd: “Bij die concerten was het licht altijd slecht, je had last van hotsende menigtes, er viel niets te regisseren; weinig gelegenheid voor mooie fotografie kortom, en juist dán leer je te timen.”

Ontspanning

Greenfields feilloze timing mag dan verklaren waarom ze precies de mooiste, expressiefste poses weet te vangen, maar je blijft je afvragen hoe het kan dat haar dansers er zo gemakkelijk bij kijken, alsof ze nage-nieten van een slok koffie. Natuurlijk: het zijn grootheden in hun vak, en die laten het moeilijke altijd makkelijk lijken. Maar kijken ze binnen de tweeduizend potentiële beelden per seconde echt alleen maar relaxed? Greenfield: “Het is de kunst om af te drukken nèt buiten de piekmomenten. In de piek gaat alle aandacht naar de kracht, de spieren – naar de tour de force zelf. In de nanofractie ervoor en erna zit het magische moment van relaxatie, en dat is waar ik naar op zoek ben. Dat ontspannende, dat moeiteloze: juist dat maakt de dansers voor mij heroïsch. En nogmaals, daar past niet bij dat mijn modellen putten uit hun vaste repertoire.” Allicht wil Greenfield geen dingen fotograferen die iedereen toch al in het theater kan zien, maar veel belangrijker nog vindt ze het spontane aspect: “Als een danser in totale vrijheid experimenteert en beweegt ontstaan er mysterieuze beelden die het vocabulaire van de dans ontstijgen. Alleen dan.”

Het is aan de kijker om de mysteries te ont-rafelen, en niet zelden haalt die er de Bijbel of de Griekse mythologie bij. Dat mag, maar hoeft niet, vindt Lois Greenfield: “Ik ben door de meest uiteenlopende stromingen, periodes, concepten en personen beïnvloed: surrealisme, futurisme, Cartier-Bressons

moment décisif, maar zeker ook door Italiaanse renaissance en de Bijbel. En ja, het is gemakkelijk om in mijn foto’s iets van een vlucht te zien. Maar ik neem echt geen foto’s met Hermes of Icarus in gedachten. Ik zie het soms óók, als ik mijn beelden achteraf bekijk. Dat neemt niet weg dat ik ze nooit een titel zou meegeven die daarnaar verwijst. Veel te beperkend.”

Spiegels

Lois Greenfield is gek op spiegels. Die maken het mogelijk om extra perspectieven in een foto te stoppen, en ze reflecteren ook de ruimte buiten het beeld. Dat is duidelijk te zien op de openingsfoto van dit artikel, waarover de fotografe zegt: “Hier doet Eileen Jaworowicz – jarenlang *principal* bij het gezelschap van Amy Marshall – haar ding op de vloer, met achter haar een vervormde spiegel. Die reflecteert mij terwijl ik de foto neem, mijn assistente aan de computer, en de dansers die aan de kant hun beurt af-wachten. De vloer lijkt wel een grote golf die weldra op de danseres uiten zal spatten. Door de spiegel zie je twee standpunten tegelijk: wat de fotograaf ziet, en wat de danseres ziet. Een prachtig beeld vind ik het: in de periferie de vreemd vervormde lichamen en in het midden een serene Eileen Jaworowicz – ontsnapt aan de draaikolk.”

Lois Greenfield werkte decennialang met de groten der aarde: met dansers als Rudolf Nureyev en Mikhail Baryshnikov en choreografen als Merce Cunningham, Martha Graham en Paul Taylor. New York was en is haar territorium. Een betere plek is er ook niet, want de stad is het onbetwiste centrum van de moderne dans. Dansers die ze eerder in de theaters fotografeerde doen nu met liefde haar studio aan. In haar lange carrière heeft Greenfield een archief van onschatbare waarde opgebouwd. Die collectie is zo uniek omdat ze in veel gevallen onthult wat te snel is voor onze ogen, en omdat Greenfield over de ervaring en intuïtie beschikt om te zien wanneer dynamische patronen opbouwen en samenvallen, en dat vast te leggen. En dat maakt van haar foto’s kunstwerken. ■

Billy Blanken

Eileen Jaworowicz

Andrew Claus, Eileen Jaworowicz, Alleen Roehl

Paul Zivkovich

Paul Zivkovich

Jason Garcia Ignacio en Alyssa Maksym / Eryc Taylor Dance

